

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

**Пільги щодо обчислення вислуги років
військовослужбовцям Збройних Сил України,
які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН:
аналіз судової практики**

МАТЕРІАЛ ПІДГОТОВЛЕНО АДВОКАТОМ

ВІКТОРІЄЮ ПОЛІЩУК

(ГОЛОВА КОМІТЕТУ НААУ З ПИТАНЬ ТРУДОВОГО ПРАВА,
ЧЛЕН ЦЕНТРУ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НААУ)

Відповідно до ч.ч. 1, 4 ст. 2 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із захистом Вітчизни. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

Порядок проходження військової служби, права та обов'язки військовослужбовців визначаються цим та іншими законами, відповідними положеннями про проходження військової служби, що затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до ч. 1 ст. 8 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» час перебування громадян України на військовій службі зараховується до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Час проходження строкової військової служби зараховується до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, якщо на момент призову на строкову військову службу особа навчалася за фахом у професійно-технічному навчальному закладі, працювала за професією або займала посаду, що передбачала право на пенсію на пільгових умовах до введення в дію Закону України «Про пенсійне забезпечення» або на пенсію за віком на пільгових умовах до набрання чинності Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Час навчання в професійно-технічному навчальному закладі і час проходження строкової військової служби, які зараховуються до пільгового стажу, не повинні перевищувати наявного стажу роботи, що дає право на пенсію на пільгових умовах. Час проходження військовослужбовцями військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», зараховується до їх вислуги років, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби на пільгових умовах у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Статтею 57 Закону України «Про пенсійне забезпечення» передбачено, що військова служба у складі діючої армії у період бойових дій, у тому числі при виконанні інтернаціонального обов'язку, а також перебування в партизанських загонах і з'єднаннях зараховується до стажу роботи на пільгових умовах у порядку, встановленому для обчислення строків цієї служби при призначенні пенсій за вислугу років військовослужбовцям.

Пунктом 2.3 розділу 2 Положення №530 передбачено, що при обчисленні вислуги років для призначення пенсій (крім пенсій, які призначаються з урахуванням страхового стажу) окремі періоди служби військовослужбовців зараховуються на пільгових умовах (з урахуванням вимог пунктів 2.4 та 2.5 цього розділу):

1) один місяць служби за три місяці:

- участь у бойових діях у воєнний час;

- час безперервного перебування на лікуванні в лікувальних закладах унаслідок поранень, контузій, каліцтв або захворювань, одержаних військовослужбовцями у військових частинах, штабах та установах, які входили до складу діючої армії;

- час перебування під вартою, час відбуття покарання в місцях позбавлення волі та висилки військовослужбовців, безпідставно притягнутих до кримінальної відповідальності, безпідставно репресованих і надалі реабілітованих;

- час виконання робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, – з 26 квітня 1986 року до 01 січня 1988 року;

- час виконання обов'язків у складі національного контингенту і національного персоналу відповідно до Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки»;

- час проходження служби, протягом якого особа брала участь в антитерористичній операції;

- період проходження служби у військовому резерві під час безпосередньої участі в антитерористичній операції чи забезпеченні її проведення;

- час служби, зазначений у постанові Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року №30 «Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН» (зі змінами);

- час проходження служби військовослужбовцями Служби безпеки України, направленими у відрядження до Республіки Ірак з метою забезпечення в умовах посилення терористичних посягань безпеки дипломатичних установ України, їх співробітників та членів їх сімей;

- інші періоди, зазначені в підпункті «а» пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року №393 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським, співробітникам Служби судової охорони та членам їхніх сімей» (зі змінами);

- крім вищезазначених, періоди дійсної військової служби у Збройних Силах СРСР, які підлягають зарахуванню до вислуги років на пенсію на пільгових умовах, наведені в додатку 2 до цього Положення.

За положеннями абзацу «а» пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року №393 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб, крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб» до вислуги років для визначення розміру пенсії особам, зазначеним в абзаці першому пункту 1 цієї постанови, зараховується на пільгових умовах один місяць служби за три місяці, зокрема, час проходження служби, протягом якого особа брала участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

З аналізу наведених норм вбачається, що зазначена служба підлягає зарахуванню до трудового стажу для призначення пенсії на пільгових умовах – один місяць служби за три місяці.

Судова практика

Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду від 19.06.2024 у справі №560/17965/23 щодо призначення пенсії

Обставини справи. Постановою Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 №30 «Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН» визначено, що з 15.07.1992 військовослужбовцям зараховується на пільгових умовах до вислуги років для призначення пенсій один місяць служби за три місяці час служби на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН.

Отож, основними умовами для спірного призначення позивачу пенсії відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 115 Закону №1058-IV є посвідчення учасника бойових дій та довідка про період (періоди) несення служби на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН.

Сторонами не заперечується факт того, що позивач при зверненні до територіального органу Пенсійного фонду України із заявою про призначення пенсії на підставі п. 4 ч. 1 ст. 115 Закону №1058-IV надав: довідку від 27.08.1997 №281, видану військовою частиною НОМЕР_3, посвідчення учасника бойових дій, трудову книжку.

Водночас відповідач вважає, що надана довідка не відповідає додатку №2 до Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсії за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 №637.

Обґрунтування Суду. Пунктом 6 Порядку №637 також визначено, що для підтвердження військової служби приймаються довідки архівних і військово-лікувальних установ.

На підставі встановленого суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку, що відмова відповідача у призначенні позивачу пенсії за віком згідно з вимогами статті 16 Закону України «Про пенсійне забезпечення» та на підставі пункту 4 частини 1 статті 115 Закону №1058-IV є протиправною, а спірний період підлягає зарахуванню в обрахунок один місяць служби за три місяці.

Крім того, колегія суддів вважає за необхідне звернути увагу, що постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 р. №302 «Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни» затверджено Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни.

Згідно з п. 7 цього Положення "Посвідчення учасника бойових дій" і нагрудний знак видаються Мін'юстом, органами Міноборони, МВС, Мінветеранів, Національної поліції, ДСНС, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Управління державної охорони, ДФС, Адміністрації Державної прикордонної служби, Держспецзв'язку, а також Держспецтрансслужбою за місцем реєстрації ветерана.

Отже, повноваження щодо перевірки наявності в особи права на отримання статусу учасника бойових дій, у тому числі й перевірки факту чи брала така особа участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії, належать органам, які видають посвідчення учасника бойових дій.

Наявність посвідчення «Учасника бойових дій» дає позивачу право на пільги, встановлені законодавством України для ветеранів війни учасників бойових дій, а тому помилковими є висновки відповідачів про невідповідність періоду участі в бойових діях позивача приписам постанови Кабінету Міністрів України від 08.02.1994 №63, якою затверджено Перелік держав і періодів бойових дій на їх територіях.

Колегія суддів звертає увагу апелянта на цю обставину, що пенсійний орган як суб'єкт владних повноважень, рішення якого оскаржуються, не надав доказів того, що видача позивачу посвідчення учасника бойових дій була оскаржена або, що таке посвідчення скасоване та недійсне.

Висновок за результатами розгляду апеляційної скарги.

Отже, колегія суддів апеляційного суду приходять до висновку про безпідставність доводів апелянта та правильність висновків суду першої інстанції щодо наявності у позивача права на зарахування спірного періоду служби в обрахунку один місяць служби за три місяці та права на призначення позивачу пенсії за віком на підставі п. 4 ч. 1 ст. 115 Закону №1058-IV.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/119906740>.

Рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 26.03.2024 у справі №460/872/24 щодо зарахування стажу

Обставини справи. Позивач на обґрунтування позову зазначає, що на виконання рішення суду йому призначено пенсію за віком відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 115 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» із 14.06.2021. Вказує, що з долучених документів у відповідь на адвокатський запит вбачається, що на порушення вимог законодавства та обставин, встановлених постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 17.10.2022 у справі №460/11278/21, відповідачем не було здійснено зарахування стажу за періоди перебування у складі миротворчого персоналу військ ООН з 09.06.1995 по 15.11.1995, з 20.07.2000 по 17.07.2001 та з 17.07.2002 по 17.01.2003 з розрахунку один місяць служби за три місяці. Звертає увагу, що відповідачем також не було враховано його заробіток за вказані періоди служби у в/ч НОМЕР_1 та в/ч НОМЕР_3 на підставі довідок ДП Укроборонсервіс. Наголошує, що така протиправна бездіяльність пенсійного органу порушує його конституційні права щодо належного соціального забезпечення. З огляду на наведене просить суд позов задовольнити повністю.

Обґрунтування Суду. Матеріалами справи підтверджується, що ОСОБА_1:

з 20.07.2000 по 23.01.2001 виконував обов'язки військової служби у складі Миротворчих Сил ООН на території Південного Лівану (перебував у відрядженні та проходив службу у складі військової частини НОМЕР_2, яка ввійшла до складу багатонаціональних Сил ООН із підтримки миру у АДРЕСА_1)) та в період з 01.02.2001 по 16.01.2001 перебував у службовому відрядженні та виконував обов'язки військової служби у складі Миротворчих Сил ООН на території Південного Лівану;

з 15.07.2002 по 17.01.2003 працював у складі Загону гуманітарного розмінування та верифікації на посаді сапера, з 17.07.2002 по 17.01.2003 перебував у службовому відрядженні в Лівані у складі Тимчасових Сил ООН (був відряджений ДП Укроборонсервіс на територію Лівану в службове відрядження як цивільний фахівець з розмінування у складі додаткового миротворчого персоналу України в Тимчасових силах ООН у Лівані).

Архівними довідками Галузевого державного архіву Міністерства оборони України від 23.10.2018 та 04.03.2021 підтверджено проходження служби ОСОБА_1 у ВЧ НОМЕР_2, АДРЕСА_1 у військовому званні старшого сержанта на посаді командира відділення зв'язку – телеграфіста взводу зв'язку; зарахований 20.07.2000 (наказ від 20.07.2000 №8), державний кордон перетнув 20.07.2000; виключений 17.07.2001, а також проходження військової служби у ВЧ НОМЕР_1 на посаді радіотелефоніста-регулювальника комендантського взводу у військовому званні старшого сержанта з 09.06.1995 по 15.11.1995, ВЧ НОМЕР_1 в період з 18.04.1994 по 15.11.1995 брала участь у бойових діях на території Хорватії (колишня Югославія) в складі миротворчого персоналу військ ООН.

Таким чином, ОСОБА_1 має право на зарахування до стажу періодів з 09.06.1995 по 15.11.1995, з 20.07.2000 по 17.07.2001 та з 17.07.2002 по 17.01.2003 з розрахунку один місяць служби за три місяці.

Як уже зазначалося судом, рішенням Рівненського окружного адміністративного суду від 29.03.2022 у справі №460/11278/21 у задоволенні позовної заяви відмовлено повністю.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 17.10.2022 у справі №460/11278/21 визнано протиправними дії Головного управління Пенсійного фонду України в Рівненській області щодо відмови ОСОБА_1 у призначенні дострокової пенсії за віком як учаснику бойових дій; зобов'язано Головне управління Пенсійного фонду України в Рівненській області повторно розглянути заяву ОСОБА_1 від 10.06.2021 з урахуванням обставин, встановлених судом апеляційної інстанції у справі №460/11278/21. У задоволенні решти позовних вимог відмовлено.

Тобто підставою звернення позивача до суду в межах справи №460/11278/21 була відмова відповідача у призначенні дострокової пенсії за віком як учаснику бойових дій.

Згідно з позицією, висловленою Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 11 квітня 2018 року у справі №11-257зай18, тотожними визнаються позови, у яких збігаються сторони, предмет і підстава, тобто коли позови повністю збігаються за складом учасників адміністративного процесу, вимогами та обставинами, що обґрунтовують звернення до суду.

Верховний Суд, надаючи оцінку наявності підстав для застосування пункту 4 частини 1 статті 238 КАС України, наслідком якого є закриття провадження у справі, неодноразово, зокрема у постановках від 31.03.2021 у справі №240/6357/20, від 27.08.2021 у справі №580/3966/20, від 15.12.2020 у справі №804/5759/17, від 17.08.2022 у справі №520/9008/2020 зазначав, що закриття провадження у справі у цьому разі можливе за умови, що рішення, яке набрало законної сили, є тотожним позову, який розглядається, тобто збігаються сторони, предмет і підстави позовів.

Відтак доводи відповідача про те, що провадження у справі №460/872/24 підлягає закриттю відповідно до пункту 4 частини 1 статті 238 КАС України, є помилковими.

Детальніше з текстом рішення можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/117979365>.

Рішення Тернопільського окружного адміністративного суду від 15.01.2024 у справі №500/7556/23 щодо зарахування стажу

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 №30 "Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН" військовослужбовцям зараховано з 15 липня 1992 р. на пільгових умовах до вислуги років для призначення пенсій один місяць служби за три місяці – час служби на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН, а особам із числа зазначених військовослужбовців, які отримали поранення, контузію, каліцтво або захворювання, – також і час безперервного перебування у зв'язку із цим у лікувальних закладах.

Згідно з ч. 3 ст. 8 Закону України "Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки" вислуга років і трудовий стаж громадян України за час виконання обов'язків у складі національного контингенту і національного персоналу обчислюються з розрахунку один місяць за три місяці.

Відповідно до позиції Великої Палати Верховного Суду, наведеної у постанові від 07.06.2018 №800/517/17 включення часу служби, зокрема, на території колишньої Союзної Республіки Югославія

у складі Миротворчих Сил ООН до стажу роботи працівників певних категорій для реалізації цими особами права на призначення їм різних видів соціальних виплат, оскільки встановлена ними можливість пільгового обчислення періоду проходження військової служби має пов'язуватися не з категорією працівників чи буквально визначеною в законодавчому акті метою застосування цієї пільги в окремих випадках, а зі спеціальним статусом, якого особи набули в результаті проходження відповідної військової служби у визначений у законодавчому порядку період часу.

Отже, період військової служби на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН з 03 листопада 1994 року по 08 червня 1995 року також підлягає зарахуванню до стажу позивача для призначення пенсії на пільгових умовах один місяць служби за три місяці.

Головним управлінням Пенсійного фонду України в Харківській області у відзиві вказано, що довідка видана військовою частиною НОМЕР_1 від 02.06.1995 №67 до органів Пенсійного фонду України під час подання заяви про призначення пенсії за віком надана не була. Суд не вправі надавати оцінку тим документам, які не були досліджені при прийнятті оспорюваного рішення, що узгоджується з приписами п. 3 ч. 2 ст. 2 КАС України. Проте в матеріалах справи відсутня довідка військової частини із вказаними реквізитами. Водночас суд відзначає про достатність поданих позивачем документів під час подання заяви про призначення пенсії за віком і за відсутності довідки військової частини НОМЕР_1 №67 від 08.06.1995.

У розрізі встановлених обставин суд доходить висновку про невідповідність рішення Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області №192350004941 від 29.06.2023 про відмову ОСОБА_1 у призначенні дострокової пенсії за віком відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 115 Закону №1058-IV критеріям правомірності рішення суб'єкта владних повноважень в контексті ч. 2 ст. 2 КАС України, а отже, таке є протиправним і підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом рішення можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116296198>.

Рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 03.01.2024 у справі №560/17965/23 щодо призначення пенсії

21 січня 1993 року Кабінетом Міністрів України прийнята постанова №30 "Про пільги щодо обчислення вислуги років військовослужбовцям Збройних Сил України, які брали участь в операціях Миротворчих Сил ООН", згідно з якою з 15 липня 1992 року військовослужбовцям зараховується на пільгових умовах до вислуги років для призначення пенсій один місяць служби за три місяці – час служби на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН.

Суд наголошує, що у постанові Кабінету Міністрів України №30 від 21 січня 1993 року взагалі не обумовлюється прив'язка для обрахунку років на пільгових умовах від безпосередньої участі у бойових діях, визначальною умовою для пільгового обрахунку періодів служби є несення її на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН.

Таким чином, час проходження служби на території колишньої республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН, підлягає зарахуванню до страхового стажу для призначення пенсії на пільгових умовах – один місяць служби за три.

Підсумовуючи вказане, надаючи правову оцінку аргументам сторін, суд доходить висновку, що оскільки відповідачами належними та допустимими доказами не підтверджено, що надані позивачем документи містять неправдиві або недостовірні відомості, належність позивача до особи, яка має статус учасника бойових дій, не оскаржується, а тому позивач має право на користування пільгами, встановленими законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», зокрема, щодо призначення пенсії.

Відповідно до частини 2 статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до цього Кодексу, у межах позовних вимог. Суд може вийти за межі позовних вимог, якщо це необхідно для ефективного захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Відтак суд вважає за необхідне вийти за межі позовних вимог і зарахувати позивачу період проходження ним військової служби на території колишньої Республіки Югославії у складі Миротворчих Сил ООН з 15.10.1996 по 27.08.1997 до трудового стажу позивача для призначення пенсії на пільгових умовах – один місяць служби за три місяці, а рішення Головного управління Пенсійного фонду України в Полтавській області та Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області про відмову у призначенні позивачу пенсії на підставі пункту 4 частини 1 статті 115 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» слід визнати протиправними та скасувати.

Детальніше з текстом постанови можна ознайомитися за покликанням:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/116096984>.

Ми дуже цінуємо ваш час, тому хочемо поінформувати про телеграм канал НААУ, на якому лише актуальні новини та заплановані заходи –

<https://t.me/InfoUNBA>

Також у вас є можливість першими дізнаватися про всі акредитовані навчальні заходи, цікаві статті колег та огляд правових позицій ВС за допомогою телеграм каналу Вищої школи адвокатури НААУ – <https://t.me/hsaorgua>

КОМІТЕТ НААУ З ПИТАНЬ ТРУДОВОГО ПРАВА

2024